

Nr 257.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsförhållandena för vissa barnmorskor; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

Jag anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa frågor rörande pensionsförhållandena för distriktsbarnmorskor, reservbarnmorskor och kommunbarnmorskor, vilka frågor uppkommit i samband med för innevarande års riksdag framlagda och på befolkningskommissionens betänkande i äm-

net (stat. off. utr. 1936: 12) grundade förslag dels angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård (prop. nr 39) och dels till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. (prop. nr 40).

Beträffande den nuvarande organisationen av den öppna barnbördsvården tillåter jag mig hänvisa till i nyssnämnda proposition nr 39 lämnad redogörelse (sid. 55 o. f.).

Här må ur denna redogörelse återgivas följande.

Enligt gällande bestämmelser rörande barnmorskeväsendet, vilka innehållas närmast i lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. med däri vidtagna ändringar, skall riket vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd *distriktsbarnmorska*, dock att i visst fall undantag må medgivas från den sålunda stadgade distriktsindelningen. Distriktsbarnmorska tillsättes av vederbörande barnmorskestyrelse och skall i årlig lön åtnjuta minst 950 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring ävensom därjämte antingen förses med bostad och bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock minst 250 kronor. Utöver den fasta avlöningen äger distriktsbarnmorska att för varje förrättning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa, som blivit av barnmorskestyrelsen fastställd.

De till distriktsbarnmorska utgående avlöningsförmånerna bestridas av den eller de till distriktet hörande kommunerna. Emellertid bidrager staten till distriktsbarnmorskas årliga avlöning med 250 kronor, varjämte, där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, detta bidrager med minst samma belopp. Av statsmedel bestridas därjämte de till distriktsbarnmorska utgående ålderstilläggen.

För fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under tid då de åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger skall inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, finnas erforderligt antal fast anställda *reservbarnmorskor*. Sådan barnmorska tillsättes för viss tid av barnmorskestyrelsen. Reservbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst 500 kronor. Vid uppehållande av distriktsbarnmorskas tjänst äger reservbarnmorska tillika av landstinget eller staden uppbära dagavlöning med minst 3 kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten, varjämte hon därstädes skall av vederbörande distriktsbarnmorska eller, vid vakans, av den eller de till distriktet hörande kommunerna förses med möblerat rum med värme och lyse. Utöver vad nu är sagt äger reservbarnmorska för varje förrättning och rådfrågning åtnjuta den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka i den för tjänstgöringsdistriktet gällande taxan tillförsäkrats distriktsbarnmorska.

Till reservbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med 100 kronor och vederbörande landsting eller stad med minst 400 kronor.

Kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, äger utöver distriktsbarnmorska ha särskild barnmorska fast anställd i sin tjänst eller träf-

fa avtal med annan barnmorska att, mot ersättning av kommunen för varje förrättning eller med visst årligt belopp, betjäna barnaföderskor. Ifall dylik barnmorska finnes, åligger det dock kommunen att fullgöra föreskriven skyldighet att bidraga till distriktsbarnmorskas avlönande. Är barnmorskans fast anställd, skall hon åtnjuta den lön samt den ersättning och de förmåner i övrigt, som tillkomma distriktsbarnmorska. Staten eller lands- ting bidrager ej till nu avsedd barnmorskas avlöning.

Utom nu nämnda kommunalt anställda barnmorskor finnas kommunbarnmorskor, antagna enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska. Enligt övergångsbestäm- melse till förenämnda lag den 28 mars 1919, varigenom lagen den 13 juni 1908 upphävdes, medgavs anstånd med distriktsbarnmorskas anställande inom sådana distrikt, i vilka vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1920 förefanns fast anställd kommunbarnmorska, intill dess tjänsteavtalet med henne utgått eller hon blivit till distriktsbarnmorska antagen. I dylikt fall utgår visst statsbidrag.

Beträffande nu ifrågavarande barnmorskors pensionsförhållanden gäller i huvudsak följande:

Distriktsbarnmorska har enligt reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878) pensionsrätt i pensionsanstalten med ett tjänste- pensionsunderlag av 1,000 kronor och ett familjepensionsunderlag av 500 kronor (§§ 60—62). Pensionsåldern är 55 levnadsår (§ 63) och för hel pen- sion erfordras 25 tjänstår (§ 64). Pensionsavgiften är för tjänstepension 5 % av tjänstepensionsunderlaget och för familjepension 1 % av familjepen- sionsunderlaget (§ 68) eller tillhoppa 55 kronor. Nämnda avgift åligger helt befattningshavaren. Huvudmannen erlägger ingen avgift. Den på statsver- ket belöpande årliga avgiften kan beräknas till omkring 200 à 250 kronor.

Distriktsbarnmorsketjänsterna äro obligatoriskt förenade med pensionsrätt i anstalten.

För ett mindre antal reservbarnmorsketjänster har på särskild ansökan och efter föregående tjänstereglering beviljats pensionsrätt i anstalten. Pen- sionsvillkoren för dessa tjänster äro i övrigt desamma som för distrikts- barnmorsketjänsterna. I dylik ordning och på enahanda villkor har pen- sionsrätt beretts även vissa kommunbarnmorskor. Flertalet av sådana barn- morskor äro emellertid pensionsberättigade enligt äldre, för barnmorskornas pensionsanstalt gällande bestämmelser.

Då ovannämnda pensionsunderlag, 1,000 kronor, är oreglerat, utgår å det- samma pensionsförhöjning I enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280), vadan hel tjänstepension i verkligheten utgör 1,176 kronor, vartill kommer dyrtidstillägg.

Beträffande *distrikts- och reservbarnmorskor* innebar befolkningskommis- sionens förslag, bland annat, följande:

Till distriktsbarnmorska skulle framdeles i regel kunna antagas allenast legitimerad barnmorska, vilken erhållit den utbildning, som avsåges i av kom-

*Distrikts-
och reserv-
barnmorskor.*

missionen föreslagen ny stadga för barnmorskeundervisningen, eller av medicinalstyrelsen förklarats hava annorledes förvärvat motsvarande mått av kunskaper och färdigheter.

Sådan barnmorska skulle åtnjuta dels kontant lön av minst 1,800 kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter 3, 6 och 9 års tjänstgöring, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Ersättning enligt taxa för förrättning och rådfrågning skulle ej vidare utgå.

I fråga om reservbarnmorskas tillsättande, åligganden och avlöningsförmåner skulle i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser som föreslagits beträffande distriktsbarnmorska. Reservbarnmorska skulle vara skyldig att utöver vikariat för distriktsbarnmorskorna tjänstgöra inom förlossningsvården efter barnmorskestyrelsens anvisning.

I fråga om de distrikts- och reservbarnmorskor, som redan antagits vid tiden för den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande, borde gälla vissa övergångsbestämmelser. Sålunda skulle de nya föreskrifterna tillämpas beträffande dessa barnmorskor, utan hinder av att de icke uppfyllde de föreslagna behörighetsvillkoren för tjänst såsom distrikts- eller reservbarnmorska, och skulle jämväl efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande till sådan tjänst få antagas barnmorska, som varit behörig därtill enligt äldre bestämmelser. Distrikts- eller reservbarnmorska, som nyss angivits och som icke uppfyllde de berörda behörighetsvillkoren, skulle dock vara underkastad vissa inskränkningar i fråga om avlöning och andra förmåner. Sådan barnmorska skulle nämligen i kontant lön erhålla minst 1,500 kronor för år jämte två ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

Enligt förslaget skulle staten helt övertaga den hittills endast till mindre del av statsmedel bestridda kontanta minimiårsavlöningen till distrikts- och reservbarnmorskor.

Befolkningskommissionens betänkande innefattade icke något förslag rörande distrikts- och reservbarnmorskornas pensionsförhållanden.

I sistnämnda hänseende anförde *statens pensionsanstalt* i utlåtande den 18 januari 1936 över betänkandet, bland annat, att när den av kommissionen föreslagna omregleringen väsentligen hade karaktären av ett fixerande av hittills efter tjänstgöringsförhållandena växlande inkomster och överflyttande på statsverket av utgiften för den kontanta avlöningen, skäl ej syntes förefinnas att av denna anledning företaga någon ändring av nuvarande pensionsunderlag eller pensionsvillkor i övrigt. Vad nu sagts kunde dock ej tillämpas på sådana distrikts- och reservbarnmorskor, som erhållit den föreslagna vidgade utbildningen eller av medicinalstyrelsen förklarats ha annorledes förvärvat motsvarande mått av kunskaper och färdigheter. För dessa barnmorskor, vilka enligt kommissionens förslag skulle erhålla högre avlöning än övriga barnmorskor, syntes böra gälla det förhöjda pensionsunderlag å 1,560 kronor, som av Kungl. Maj:t i proposition till 1936 års riksdag föreslagits för sjuksköterskor.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av i propositionen nr 39 avsedda spörsmål anförde *chefen för socialdepartementet* — som fann frågan om nu nämnda barnmorskors pensionsförhållanden böra bliva föremål för övervägande i särskild ordning — att han med hänsyn till den ståndpunkt, han intog till barnmorskeutbildningens ordnande, icke kunde förorda det av befolkningskom-

missionen angivna sättet för avlöningsfrågans lösning genom två skilda löneplan, ett högre för de framdeles utbildade och ett lägre för de nu tjänstgörande. Departementschefen ville i stället föreslå, att principiellt ett och samma grundbelopp fastställdes för samtliga distriktsbarnmorskor under hänsynstagande till nu stadgad utbildning. Lämpligen syntes man därvid kunna utgå från den kontanta grundlön å 1,500 kronor, som av kommissionen förordats för de nuvarande distriktsbarnmorskorna. Man torde tillika böra räkna med tre ålderstillägg, varjämte för vinnande av en gradering av den kontanta lönen efter arbetsbördan borde utgå viss tilläggsersättning efter antalet förlossningar, dock med högst 300 kronor för år.

Beträffande reservbarnmorskor anförde föredragande departementschefen, att något egentligt behov av sådana barnmorskor, vilkas antal kunde anslås till ett 60-tal, knappast torde föreligga under de närmaste åren med hänsyn till det stora antalet övertaliga distriktsbarnmorskor. Nya reservbarnmorskor syntes därför endast i undantagsfall böra anställas och då endast för en kortare tid åt gången. Bestämmelser i sådant syfte hade också av Kungl. Maj:t meddelats. I fråga om redan anställda reservbarnmorskor talade billighetsskäl för att de icke uppsades från sina befattningar. Då den nu stadgade minimilönen 500 kronor, varav 100 kronor utginge av statsmedel, syntes väl låg, ville departementschefen ej motsätta sig en förhöjning av densamma till 1,000 kronor, med rätt för vederbörande befattningshavare att vid tjänstgöring komma i åtnjutande av vikariatsersättning efter 600 kronor för år. Vad anginge de reservbarnmorskor, som komme att anställas, sedan distriktsbarnmorskornas antal reducerats i planmässig utsträckning, hade departementschefen ingenting att erinra emot kommissionens förslag, att till dem finge utgå enahanda kontant avlöning som till distriktsbarnmorska.

I enlighet med föredragande departementschefens sålunda angivna ståndpunkt hava förslag framlagts i förenämnda propositionerna nr 39 och 40.

Frågan om barnmorskornas pensionsförhållanden har därefter i enlighet med vad som förutsatts vid framläggande av nämnda propositioner varit föremål för ytterligare utredning inom finansdepartementet.

Sedan *statens pensionsanstalt* anbefallts att avgiva förslag rörande de bestämmelser i pensionshänseende, som kunde böra meddelas vid bifall till propositionerna nr 39 och 40, har pensionsanstalten i utlåtande den 9 februari 1937 avgivit dylikt förslag.

Pensionsanstalten har därvid beträffande *distriktsbarnmorskornas* pensionsförhållanden till en början erinrat, att pensionsanstalten i det tidigare avgivna utlåtandet över befolkningskommissionens betänkande intagit den ståndpunkten, att skäl ej syntes förefinnas att företaga någon ändring av nuvarande pensionsunderlag eller pensionsvillkor i övrigt för distriktsbarnmorska, om — såsom enligt kommissionens förslag skulle gälla beträffande barnmorskor utan den till införande ifrågasatta högre kompetensen — en omreglering av löneförmånerna väsentligen hade karaktären av ett fixerande av

hittills efter tjänstgöringsförhållandena växlande inkomster och ett överflyttande på statsverket av utgiften för den kontanta avlöningen.

I anslutning härtill har pensionsanstalten framhållit, att enligt de numera framlagda propositionerna, vilka icke innefattade förslag till sådan omläggning av utbildningen som av kommissionen ifrågasatts, enhetliga lönevillkor skulle komma att gälla för samtliga distriktsbarnmorskor och att dessa avveke relativt obetydligt från dem, som av befolkningskommissionen föreslagits för distriktsbarnmorskor med nuvarande utbildning. Med tillämpning av de allmänna bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt skulle de löneförmåner, som skulle komma samtliga distriktsbarnmorskor till del, kunna föranleda fastställande av en tjänstepension å 1,350 kronor, varå dyrtidstillägg ej borde erhållas, då sådant ej skulle utgå å löneförmånerna. Enär enligt de för distriktsbarnmorska gällande särskilda bestämmelserna pensionsförmånerna för närvarande utgjordes av pension 1,000 kronor, pensionsförhöjning 176 kronor och dyrtidstillägg 192 kronor eller sammanlagt 1,368 kronor, funne anstalten det ej påkallat att vidtaga någon ändring i distriktsbarnmorskas pensionsvillkor.

Beträffande pensionsförhållandena för *reservbarnmorskor* anför pensionsanstalten i nyssnämnda utlåtande följande:

I fråga om reservbarnmorskor, som framdeles komme att anställas efter den nya organisationens genomförande, skulle i tillämpliga delar gälla samma lönebestämmelser som för distriktsbarnmorska. Sådana reservbarnmorskor borde därför obligatoriskt hava pensionsrätt i statens pensionsanstalt liksom distriktsbarnmorskorna och på samma villkor som dessa; i propositionen nr 39 framhölles dock, att något egentligt behov av att anställa reservbarnmorskor knappast torde föreligga under de närmaste åren. I pensionsreglementets § 60 mom. 1 e) torde reservbarnmorska böra särskilt nämnas, men borde i en övergångsbestämmelse stadgas, att reservbarnmorska, som antagits före ikraftträdandet av den föreslagna nya lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., ej skulle hava delaktighet i pensionsanstalten, såvida icke hennes befattning dessförinnan reglerats och anmälts till pensionsrätt i anstalten. Att i pensioneringen upptaga sådana reservbarnmorskor, som redan funnes anställda och övergångsvis skulle bibehållas men som hittills icke ansetts böra anmälas till pensionsrätt, torde ej böra ifrågakomma.

Pensionsanstalten har slutligen framhållit, att enär någon ändring i pensionsbestämmelserna för distriktsbarnmorska icke ansetts böra föreslås, anledning ej heller syntes föreligga att vidtaga några förändringar med avseende å pensionsvillkoren för sådana barnmorskebefattningar, som efter särskild, av medicinalstyrelsen godkänd tjänstereglering kunde förenas med pensionsrätt i anstalten.

Statskontoret har i utlåtande den 5 mars 1937 anslutit sig till vad statens pensionsanstalt i nu återgivna yttrande anfört beträffande pensionering av distrikts- och reservbarnmorskor.

Befolkningskommissionens förslag, i vad det avsåg reglering av pensionsförhållandena för enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) anställda *kommunbarnmorskor* innebar i huvudsak följande:

Därest en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt 1908 års lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande finnas inom område, vilket enligt av medicinalstyrelsen fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, skall detta icke utgöra hinder för anställande av distriktsbarnmorska för området under förutsättning, att från distriktsbarnmorskans verksamhet undantages biträde vid förlossningar inom den eller de kommuner, där enligt nyssnämnda lag anställd barnmorska alltjämt tjänstgör. Sådan kommunbarnmorska bör åtnjuta dels löneförmåner av vederbörande kommun eller kommuner enligt 3 § förenämnda lag, dels ock, under villkor att hon inom sitt område utan särskild ersättning lämnar förvård åt havande kvinnor, biträder vid förlossning i hemmet ävensom lämnar eftervård åt havande kvinnor, som förlösts i hemmet, av statsmedel 400 kronor om året jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa för sålunda lämnad hjälp. Slutligen bör föreskrivas, att kommunbarnmorska, varom fråga är, skall, om hon frivilligt avgår från sin befattning efter uppnådda 55 levnadsår, vara berättigad att från statens pensionsanstalt av statsmedel erhålla pension jämte tilläggsförmåner därå efter samma grunder, som gälla beträffande distriktsbarnmorska, därvid statens pensionsanstalt skall fastställa, vilken tid hon skäligen må tillgodoräkna såsom tjänsteår. Från sålunda beräknat pensionsbelopp bör avdrag göras för de pensionsförmåner, varav barnmorskan vid avgången må komma i åtnjutande på grund av att hon varit delägare i barnmorskornas pensionsanstalt. Vad nu föreslagits skall dock icke gälla beträffande sådana barnmorska, vars befattning redan är förenad med pensionsrätt jämlikt reglementet för statens pensionsanstalt eller som på grund av att hon varit delägare i barnmorskornas pensionsanstalt är berättigad till pensionsförmåner med högre belopp än som nu sagts.

I motiveringen till sitt nu återgivna förslag i fråga om pensionering av kommunbarnmorskor anför befolkningskommissionen bland annat följande:

I lagen den 13 juni 1908 finnes icke föreskriven viss åldersgräns, vid vilken kommunbarnmorska skall frånträda sin tjänst. Det synes emellertid vara vederbörande kommun obetaget att besluta om viss övre åldersgräns i detta avseende.

Det är antagligt, att därest pension beredes dessa kommunbarnmorskor genom statens försorg, en del kommuner komma att begagna sig av denna möjlighet, då i motsatt fall kommunen förr eller senare måste se sig nödsakad att av egna medel bevilja vederbörande viss pension.

I regel hava kommunbarnmorskorna — med undantag för det fåtal av dem, vilka äga delaktighet i statens pensionsanstalt och för vilka gäller en pensionsålder av 55 år — kvarstått i tjänst intill 70 år. Detta förhållande förklarar, att det alltjämt finnes kvar ett icke obetydligt antal dylika barnmorskor. En av kommissionen verkställd undersökning har givit vid handen, att deras antal vid 1935 års början utgjorde cirka 80 i hela landet. Av dessa voro 56 över 55 år och av dem åter 43 i en ålder av 60—70 år eller därutöver.

Förefintligheten av dessa av kommun fast anställda barnmorskor har i många fall verkat hämmande på en ändamålsenlig omreglering av barnmor-

skedistriktet inom respektive län. Detta kommer givetvis att fortfarande bli förhållandet efter ett godtagande av det omorganisationsförslag av distriktsbarnmorskeväsendet, som kommissionen framlägger. Fastställande även för sådana kommunbarnmorskor, vilka icke äro delägare i statens pensionsanstalt, av en åldersgräns, utöver vilken kvarstående i tjänst icke må äga rum, är emellertid önskvärd ur synpunkten av en hastigare avveckling av dessa tjänster. I detta sammanhang må också framhållas, att kommunbarnmorskorna till följd av sin kortare utbildning samt med hänsyn till sin vanligen högre ålder icke äro ägnade att i samma utsträckning som distriktsbarnmorskorna användas i samarbete med den slutna barnbördsvården eller den förebyggande mödra- och barnvården.

Kommissionen uttalar i anslutning härtill, att kommissionen på nyss anförda skäl tagit under övertvägande, huruvida icke kommunbarnmorskorna borde pensioneras genom statens medverkan, varvid åldersgränsen borde sättas lika med vad som gäller för distriktsbarnmorskor eller vid 55 år. En tvångsvis genomförd dylik pensionering syntes emellertid kommissionen icke kunna komma i fråga, då befattningshavarna vore anställda av kommunen. Det torde dock vara vederbörande kommun obetaget att bestämma tidpunkten för ifrågavarande befattningshavares avgång ur tjänsten. Det syntes kommissionen därför antagligt, att för den händelse pensionsbeloppet fastställdes till det för distriktsbarnmorskorna nu gällande eller 1,000 kronor, flertalet kommunbarnmorskor komme att finna det vara förenligt med sina intressen att frivilligt avgå från sina befattningar. Vid en så tillmätt pension borde, enligt kommissionens förmenande, statens bidrag belöpa sig till skillnaden mellan det avsedda pensionsbeloppet och den pension, varav vederbörande vid avgången ur tjänsten kunde komma i åtnjutande till följd av sin delaktighet i barnmorskornas pensionsanstalt. Sistnämnda pensionsbelopp torde uppgå till ungefär 400 kronor, därest befattningshavaren avginge vid 60 års ålder.

I sitt förenämnda utlåtande den 18 januari 1936 anförde *statens pensionsanstalt* i anledning av befolkningskommissionens betänkande i nu förevarande del:

Enligt befolkningskommissionens förslag skulle nu ifrågavarande barnmorskor med delaktighet i barnmorskornas pensionsanstalt, av vilka omkring 70 procent redan äro över 55 år gamla och av dessa det stora flertalet i en ålder av 60—70 år eller däröver, i regel erhålla pensionsförmåner till belopp av 1,176 kronor jämte dyrtidstillägg. Det föreslagna sättet för pensionsberäkning synes dock onödigt invecklat. Den på sådant sätt beräknade avskedspremierna skulle dessutom bli synnerligen växlande, detta enär densamma göres beroende av gjorda insättningar i barnmorskornas pensionsanstalt. Man får förutsätta, att dessa senare efter förslagets genomförande skulle komma att inskränkas till minsta möjliga. Det torde också kunna ifrågasättas, om ett avsedda syftet skulle i större utsträckning vinnas, därest pensionsökningen sattes till ett fixt belopp. Om det antages, att grundpensionen enligt barnmorskornas pensionsanstalts reglemente i regel uppgår till omkring 300 kronor och denna grundpension genomgående finge höjas med t. ex. 500 kronor av statsmedel, vartill sedermera finge komma pensions-tillägg, pensionsförhöjning I och dyrtidstillägg, skulle pensionsförmånerna komma att i regel uppgå till sammanlagt omkring 1,150 kronor jämte dyr-

tidstillägg, alltså ungefär motsvarande vad kommissionen tänkt sig. För barnmorska, som icke räknar minst 25 tjänstår, bör dock den särskilda tilläggspensionen minskas i förhållande till antalet felande tjänstår. På vad sätt den förmånligare pensioneringen än inå anordnas, synes dock lämpligt, att en viss tidsfrist för dess tillämpning utsättes, t. ex. sålunda, att de barnmorskor, som redan överskridit t. ex. 56 års ålder, skola avgå ur tjänst senast inom ett år efter de nya bestämmelsernas trädande i kraft och att de övriga skola avgå senast vid 57 års ålder.

Statskontoret har i utlåtande den 15 februari 1936 över befolkningskommissionens betänkande uttalat, att tillräckliga skäl icke blivit anförda för att särskilda pensionsförmåner skulle tillerkännas de barnmorskor, som blivit anställda av vederbörande kommun före ikraftträdandet av 1919 års lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., i syfte att de frivilligt skulle avgå från sina befattningar.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av de i förberörda proposition nr 39 avsedda frågor anförde *chefen för socialdepartementet*, att förefintligheten av de s. k. kommunbarnmorskorna, såsom från flera håll framhållits, utgjorde ett hinder för ett rationellt genomförande av den föreslagna omorganisationen av barnmorskeväsendet. Denna form för anställning av barnmorskor syntes även böra avvecklas så snart som möjligt. En utväg vore måhända att hålla kommunbarnmorskorna helt utanför den nya distriktsindelningen. Detta torde dock möta svårigheter, därest principen om fri förlossningsvård allmänt skulle kunna upprätthållas. I stället syntes den väg, kommissionen anvisat, böra beträdas. Dock torde sådan kommunbarnmorska, som vid tidpunkten för omorganisationens ikraftträdande uppnått 55 år, icke med bidrag av statsmedel böra beredas pension, såvida hon ej samtidigt avginge från sin befattning. Endast de kommunbarnmorskor, som ej fyllt 55 år, skulle sålunda inordnas i den nya organisationen, varemot de övriga skulle bli hänvisade att, därest de ej föredroge att omedelbart avgå med pension, arbeta under konkurrens med distriktsbarnmorskorna, i vilkas åligganden skulle ingå att lämna fri förlossningsvård. Vid en dylik anordning syntes kunna förväntas, att kommunerna i stor utsträckning komme att begagna sig av den möjlighet de syntes äga att entlediga de kommunbarnmorskor, som vid den nya organisationens ikraftträdande kunde beredas pension genom statens försorg. Beträffande de fåtaliga kvarstående kommunbarnmorskorna torde bestämda villkor böra uppställas för ökat bidrag av statsmedel till avlöningen. Sålunda borde krävas, att de skulle äga skyldighet avgå med pension vid fyllda 55 års ålder. Sättet för ordnandet av kommunbarnmorskornas pensionering syntes böra upptagas till prövning efter föredragning av *chefen för finansdepartementet*.

I sitt utlåtande den 9 februari 1937 har *statens pensionsanstalt* erinrat, att i enlighet med föredragande departementschefens nyss angivna ståndpunkt propositionerna nr 39 och 40 innefattade viss jämkning av befolkningskommissionens förslag i fråga om kommunbarnmorskorna. Bland annat hade möjligheterna för dessa barnmorskor att fortsätta med sin verksamhet be-

skurits genom att för kommunbarnmorska, som fyllt 55 år, vore avsett, att hennes verksamhetsområde icke skulle undantagas från distriktsbarnmorskans område. Vid sådant förhållande förelåge enligt pensionsanstaltens förmenande ej längre samma behov av särskilda åtgärder till befordrande av tidigare avgång bland kommunbarnmorskorna, och de av statskontoret i utlåtande den 15 februari 1936 uttalade betänkligheterna mot dylika åtgärder hade därför onekligen vunnit i styrka. Det kunde således nu förefalla mindre påkallat att, åtminstone i nyssnämnda syfte, med statsmedel öka pensionsförmånerna. Pensionsanstalten ville vidare påpeka, att genom en sådan ökning de sedermera avgående barnmorskorna skulle komma i ett väsentligt bättre läge än det, vari de tidigare avgångna befunne sig.

För den händelse tanken på tillägg till kommunbarnmorskornas pensioner ändock skulle anses böra fullföljas, har pensionsanstalten vidhållit sitt i utlåtandet den 18 januari 1936 avgivna förslag till grunder för tilläggets utmätande. Beträffande den såsom villkor för tilläggets erhållande uppställda skyldigheten att avgå inom viss tid har pensionsanstalten därvid anført, att det — i enlighet med vad av departementschefen i propositionen nr 39 förordats — torde få förutsättas, att denna inträder vid 55 års ålder eller, om denna ålder vid tidpunkten för omorganisationens ikraftträdande redan uppnåtts, omedelbart och sålunda icke — såsom pensionsanstalten för den senare kategorien förut ifrågasatt — först efter något års respittid.

Statens pensionsanstalt har vid sitt senaste utlåtande i ärendet fogat förslag till de författningsbestämmelser, som vore erforderliga för genomförande av vad av anstalten förordats. Dessa förslag torde få biläggas statsrådsprotokollet i ärendet (*Bil. 1 och 2*).

Statskontoret har i därefter avgivet utlåtande av den 5 mars 1937 anført, att ämbetsverket vidhölle sin tidigare i ärendet intagna ståndpunkt, såvitt anginge frågan om beviljande av särskild pension av statsmedel åt kommunbarnmorskorna. Därest emellertid skäl skulle anses föreligga för sådan förmån, funne statskontoret intet vara att erinra mot vad statens pensionsanstalt därutinnan föreslagit.

*Departements-
chejen.* I likhet med statens pensionsanstalt och statskontoret finner jag ett bifall till vad i propositionerna nr 39 och 40 till årets riksdag föreslagits i avseende å barnmorskeväsendets organisation icke böra föranleda någon ändring av de för distriktsbarnmorskor för närvarande gällande pensionsbestämmelserna.

Beträffande reservbarnmorskor, som framdeles kunna komma att anställas efter den nya organisationens genomförande och vilka — såsom av det föregående framgår — enligt omorganisationsförslaget skulle bliva i lönehänseende i stort sett likställda med distriktsbarnmorskor, biträder jag det av statens pensionsanstalt framlagda förslaget, vilket innebär, att dessa barnmorskor skulle liksom distriktsbarnmorskorna obligatoriskt hava pensionsrätt i statens pensionsanstalt och att för dem skulle även i övrigt gälla enahanda pensionsvillkor som för distriktsbarnmorskor.

I fråga om reservbarnmorskor, som blivit fast anställda före ikraftträdandet den 1 januari 1938 av de föreslagna nya föreskrifterna, bar pensionsanstalten ifrågasatt, att sådan barnmorska, som icke redan är delaktig i anstalten, ej skulle kunna vinna delaktighet, såvida icke hennes befattning före nämnda tidpunkt reglerats och anmälts till pensionsrätt. Mot detta förslag har jag intet annat att erinra än att respittiden för vidtagande av sistnämnda åtgärder för pensionsrätts vinnande synes böra något utsträckas, förslagsvis till utgången av år 1938.

Vad slutligen angår de enligt lagen den 13 juni 1908 anställda kommunbarnmorskorna anser även jag mig böra tillstyrka, att för åstadkommande av snar avveckling av dylika barnmorsketjänster tillägg till eljest utgående pension enligt reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt må kunna tilldelas sådan barnmorska. Även billighetsskäl synas mig tala för beviljande av en dylik förmån. Beträffande den form, i vilken tilläggs pensionen bör utgå, samt i fråga om storleken av denna finner jag mig kunna biträda statens pensionsanstalts därutinnan framlagda förslag, dock att föreskrift torde böra meddelas till förhindrande av att sammanlagda pensionsförmånen för sådan barnmorska kommer att överstiga hennes tidigare samlade avlöningsförmåner eller den pension, som skulle hava tillkommit henne, om hon innehaft distriktsbarnmorsketjänst.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag här förordat, utfärda bestämmelser i fråga om pensionsförhållandena för vissa barnmorskor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ragnar Sundén.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt.

Kungl. Maj:t har, med stöd av riksdagens beslut, funnit gott förordna, dels att § 60 mom. 1 reglementet den 31 december 1919 för statens pensionsanstalt skall hava den ändrade lydelse, som av det följande framgår, dels ock att i övergångsstadgandena till kap. VI av samma reglemente skall införas ett nytt moment, betecknat 12, av nedan angivna lydelse:

KAP. VI.

§ 60.

1. De rättigheter — — — dylik vård.
 - e) distriktssjuksköterska, distriktsbarnmorska och reservbarnmorska, till vars — — — godkänd sjuksköterskebyrå.

Övergångsstadganden.

12. Reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1938, skall ej hava delaktighet i pensionsanstalten, såvida icke hennes befattning före nämnda dag reglerats och anmälts till pensionsrätt i anstalten.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1938.

Bilaga 2.

Förslag

till

kungörelse angående pensionering av vissa kommunalt anställda barnmorskor.

Kungl. Maj:t har, med stöd av riksdagens beslut, funnit gott förordna som följer:

1 §.

Till barnmorska, som den 1 januari 1938 innehar fast anställning hos kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall under de förutsättningar och enligt de närmare bestämmelser, som i denna kungörelse stadgas, av statsmedel utgå särskild pension till utfyllnad av den enligt reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt erhållna pensionen.

Barnmorska, som är berättigad till pension enligt reglementet för statens pensionsanstalt, äger icke åtnjuta sådan fyllnadspension, som här avses.

2 §.

Såsom villkor för erhållande av fyllnadspension skall gälla i fråga om barnmorska, som den 1 januari 1938 uppnått en levnadsålder av 55 år, att hon omedelbart avgår och i fråga om annan barnmorska, antingen att hon avgår vid uppnåendet av sagda ålder eller ock att hon dessförinnan på grund av sjukdom eller vanförhet erhållit pension enligt reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt.

3 §.

Fyllnadspensionen utgår med ett belopp av 500 kronor, dock att för barnmorska, som vid sin avgång icke räknar minst 25 tjänstår såsom kommunalt anställd barnmorska, beloppet avkortas i förhållande till det antal tjänstår, som fattas i 25.

4 §.

Fyllnadspensionen skall anses utgöra del av den enligt reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt utgående pensionen.

5 §.

Ansökan om fyllnadspension göres hos statens pensionsanstalt, som äger pröva ansökningen och fastställa det antal tjänstår, som skäligen må tillgodoräknas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1938.